

Nr 6

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av väckta motioner om utredning i syfte att öppna möjligheter till ekonomisk ersättning för kommunala fullmäktigeuppdrag.

I de likalydande, till konstitutionsutskottet hänvisade motionerna nr 78 i första kammaren av herr *Carl Albert Anderson m. fl.* och nr 51 i andra kammaren av herr *Sköldin m. fl.* hemställes »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om en utredning i syfte att öppna möjligheter till ekonomisk ersättning för kommunala fullmäktigeuppdrag».

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionerna.

Gällande bestämmelser

Bestämmelserna om ersättning till kommunala förtroendemän i 1953 års allmänna kommunallag innebära i huvudsak följande.

Fullmäktige äga besluta, att fullmäktiges ordförande skall åtnjuta arvode för med uppdraget förenat arbete. Arvodets belopp må icke överstiga vad som är skäligt med hänsyn till göromålets omfattning och art. Vidare må fullmäktige bevilja ersättning åt ordföranden för utgifter, som för kommunens räkning påkallas för uppdragets fullgörande.

Enligt fullmäktiges bestämmande kan resekostnadsersättning utgå åt fullmäktig, där väglängden mellan fullmäktigs hemvist och fullmäktiges sammanträdeslokal är större än tre kilometer. Vidare kan, där fullmäktig är bosatt på så långt avstånd från fullmäktiges sammanträdeslokal, att resan fram eller åter måste företagas å särskild dag, fullmäktige besluta, att ersättning för resdag skall utgå efter de grunder, som fullmäktige bestämma.

Fullmäktige äga vidare besluta, att ledamot av kommunens styrelse och utsedd ledamot av annan kommunal nämnd för deltagande i sammanträde eller förrättning skall åtnjuta gottgörelse i form av dagtraktamente, vilket ej må överstiga tio kronor för sammanträdes- eller förrättningsdag. Med avseende å särskilt tidskrävande sammanträde eller förrättning eller där det eljest finnes påkallat av särskilda förhållanden kan traktamente dock sättas till högre belopp. Åt sådan ledamot som nyss sagts kan också utgå resekostnadsersättning och ersättning för resdag enligt samma grunder som gälla fullmäktig.

Jämte resekostnadsersättning, traktamente och ersättning för resdag enligt vad som tidigare sagts må efter fullmäktiges bestämmande till sådan ledamot av kommunens styrelse eller annan kommunal nämnd, som utsetts till ordförande eller eljest i viss befattning inom styrelsen eller nämnden

eller efter särskilt uppdrag utför arbete i mera betydande omfattning, utgå dels arvode för med uppdraget förenat arbete och dels ersättning med visst belopp för utgifter, som för kommunens räkning påkallas vid uppdragets fullgörande. Arvode må icke överstiga vad som är skäligt med hänsyn till göromålets omfattning och art.

I allt väsentligt givas motsvarande bestämmelser i 1957 års kommunallag för Stockholm och i lagen om kommunalförbund.

Frågans tidigare behandling

1862 års kommunallagstiftning byggde i princip på att alla kommunala förtroendeuppdrag skulle vara oavlönade. Genom lagstiftning 1923 och 1924 infördes möjligheten att bestämma reseersättning och dagtraktamente till ledamot av kommunal styrelse, nämnd eller beredning. Arvode kunde utgå till ordförande och andra innehavare av speciella befattningar i styrelser eller nämnder. Ordföranden i fullmäktige kunde få ersättning för kostnader i samband med uppdraget men ej arvode.

Dessa regler ansågos med tiden för snäva. Kommunallagskommittén upptog därför frågan i ett betänkande, som avgavs 1949 (SOU 1949: 24). Beträffande de förslag, som framlades i detta, hänvisas till redogörelsen för gällande bestämmelser. I frågan om ledamöterna i fullmäktige borde tillerkännas dagtraktamente yttrade kommittén.

Från några håll har röster höjts för att även ledamöterna i kommunens representativa organ skola kunna erhålla traktamente. Emellertid anser kommittén med hänsyn till såväl fullmäktigeuppdragets särskilda karaktär som också till den i jämförelse med ledamotskap av styrelser och nämnder mindre omfattning, vari uppdraget tager sin innehavares tid i anspråk, att dagtraktamente ej bör kunna tillerkännas fullmäktige. Därest fullmäktige är bosatt på så stort avstånd från fullmäktiges sammanträdeslokal, att fullmäktig vid deltagande i sammanträde nödgas övernatta utom sitt hemvist, synes det dock böra finnas möjlighet att bevilja denne ersättning för särskild resdag.

Om ersättning för särskild resdag uttalade kommittén, att denna var avsedd för ett fåtal kommuner. Man sade vidare:

Genom att tillerkänna dem (fullmäktigeledamöterna) sådan gottgörelse gör man visserligen i någon mån avsteg från grundsatsen att till ledamöter i kommunens representativa organ ej bör utgå någon form av traktamente. Avsikten med att medgiva att dylik ersättning må utgå är dock, såsom förut påpekats, endast att möjliggöra för avlägset boende personer att utan avsevärd ekonomisk uppoffring kunna åtaga sig förtroendeuppdrag samt att de uti nu ifrågavarande hänseende skola komma i ungefär samma ställning som de, vilka bo närmare sammanträdesorten.

Med hänsyn till den arbetsbörda som åvilade ordföranden fann kommittén det skäligt, att arvode kunde beredas honom.

I en reservation framhölls, att kommun borde ha rätt att utbetala dagtraktamente även åt fullmäktige.

I proposition till 1950 års riksdag (nr 88) anslöt sig departementschefen i nu ifrågavarande hänseende i allt väsentligt till kommitténs förslag. Om ersättning till fullmäktige yttrade han:

Jag kan alltså icke tillstyrka ett inom kommittén reservationsvis framfört förslag, att även fullmäktiges ledamöter skola kunna erhålla traktement. Dessa förtroendemän torde f. n. uppbära sådan ersättning endast i några få kommuner, och vid remissbehandlingen av kommittéförslaget ha uttryckliga önskemål i angiven riktning framförts blott från Stockholms stad. Att utvidga de traktementsberättigades krets med fullmäktige synes under sådana förhållanden icke påkallat.

Herrar Holmberg och Persson i Landafors yrkade i motion (II: 480/1950), att fullmäktige skulle kunna få traktement för såväl resdag som sammanträdesdag. I anledning härav yttrade konstitutionsutskottet i sitt utlåtande (nr 13) att både kommittén och departementschefen anfört avgörande skäl mot tanken på traktementsersättning till ledamöterna i de kommunala representationerna. Därför avstyrkte utskottet bifall till motionen. Reservation avgavs i denna fråga av ett antal ledamöter, vilka ansågo, att fullmäktigeledamöter borde jämföras med ledamöter i nämnder och beredningar.

Kamrarna biföllo utskottets utlåtande i denna del.

Vid antagandet av den nya kommunallagen 1953 överfördes 1950 års bestämmelser i fråga om ersättning för kommunala förtroendeuppdrag oförändrade.

Vid utformandet av kommunallagen för Stockholm togs frågan om ersättning till fullmäktige åter upp av den kommitté, som utarbetade förslaget. Denna anförde, att enligt dess mening det fanns anledning att ompröva den tidigare ståndpunkten i ersättningsfrågan. Man säger:

Kommunreformen, den allmänna tendensen till befolkningskoncentration till tätorterna och de kommunala uppgifternas allt mer poängterade betydelse för samhällslivet understryka vikten av att för det ansvarsfulla uppdraget att vara ledamot av fullmäktige kunna förvärva härför välkvalificerade personer. Mot bakgrunden härav ter det sig föga rimligt, att kommun skall vara förhindrad att utgiva annan ersättning till fullmäktige än resekostnadsersättning, och sålunda ej ens sådant dagtraktement som må utgivas till ledamot av kommunal nämnd samt än mindre arvode för uppdraget att vara fullmäktig. I många fall innebär uppdraget att vara fullmäktig utan tvivel en direkt ekonomisk uppoffring genom förlorad arbetsförtjänst.

Kommittén menade vidare, att för Stockholms del förelågo särskilda skäl att införa ersättning oavsett hur förhållandena i landet i övrigt voro.

En ledamot reserverade sig mot kommitténs förslag på denna punkt.

Departementschefen yttrade, då proposition (nr 16) med förslag till kommunallag för Stockholm år 1957 framlades, att han icke fann förhållandena i denna stad skilja sig så från andra större städer att man borde göra avsteg från vad som eljest gällde. Om frågan om ersättning till fullmäktige

skulle omprövas, borde detta ske i ett större sammanhang. Han biträdde alltså icke de sakkunnigas uppfattning i denna del.

Konstitutionsutskottet yttrade i anledning av propositionen (utlåtande nr 1) att frågan om ersättning åt fullmäktige hade en allmännare räckvidd än enbart för Stockholm. Utskottet ansåg därför, att spørsmålet borde tagas under omprövning i ett större sammanhang än det förevarande. Något yrkande om ändring av propositionen i denna del hade ej heller framförts i riksdagen. Utskottet tillstyrkte sålunda propositionen.

I ett särskilt yttrande anförde herrarna Hallén, Norén och Carl Albert Anderson att förhandenvarande skäl syntes dem tala för en förutsättningslös utredning angående nuvarande normer för ersättning vid kommunala förtroendeuppdrag. Ett sådant utredningsyrkande torde emellertid hänföras till spørsmålet om en framtida revision av i 1953 års kommunallag härför meddelade bestämmelser.

Slutligen bör framhållas, att 1957 års lag om kommunalförbund, genom vilken fullmäktigeinstitutionen infördes i kommunalförbunden, stadgar att den allmänna kommunallagens bestämmelser om ersättning till kommunala förtroendemän äro tillämpliga jämväl i kommunalförbunden.

Utskottet

Kommunernas verksamhet har under senare år expanderat starkt. Till följd härav ha de kommunala förtroendemännen fått ökat ansvar och större arbetsbelastning. Detta gäller även ledamöterna i fullmäktigeför-samlingarna. Det ökade arbetet har — kanske främst i de större städerna — gjort det svårare än tidigare att förlägga fullmäktigesammanträdena till enbart kvällstid. Ärendenas beskaffenhet torde nu också för de enskilda fullmäktigeledamöterna fordra en mera ingående förberedelse för sammanträdena än vad som tidigare varit fallet. Kommunsammanslagningen har vidare medfört, att de fullmäktige, särskilt i glesbygderna, ofta ha längre resväg till sammanträdena än tidigare. Det bör erinras om att framför allt i Norrland finnas kommuner, som äro till yttinnehållet jämförbara med landstingsområden i södra Sverige. Relativt lång resväg ha icke sällan också fullmäktige i kommunalförbunden.

Det anförda gör att enligt utskottets mening förutsättningarna för ersättningsfrågans bedömande icke oväsentligt förändrats. Skäl synas därför nu föreligga att upptaga frågan om ersättning för fullmäktigeuppdragen till en förutsättningslös omprövning. Utskottet tillstyrker sålunda utredningen i ämnet.

Ehuru det ligger utom ramen för motionerna önskar utskottet framhålla, att det torde vara ändamålsenligt att i samband med en dylik utredning ånyo upptaga hela frågan om ersättning för kommunala förtroendeuppdrag till övervägande.

Med stöd av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,
att riksdagen i anledning av likalydande motionerna I: 78
och II: 51 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om
en förutsättningslös utredning av frågan om ekonomisk
ersättning för kommunala fullmäktigeuppdrag.

Stockholm den 6 mars 1958

På konstitutionsutskottets vägnar:

HARALD HALLÉN

Närvarande:

från första kammaren: herrar Damström, Sveningsson, Erik Olsson,
Ollén, Fritiof Karlsson, Carl Albert Anderson*, Sörlin, Torsten Andersson,
Dahl och Källqvist*, samt

från andra kammaren: herrar Pettersson i Norregård, Norén, Spång-
berg, Jonsson i Haverö, Gustafsson i Bogla, fru Svedberg*, herrar Magnus-
son i Tumhult, Olofson, Keijer och fru Segerstedt-Wiberg.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar Pettersson i Norregård, Sveningsson och Magnusson i Tumhult,
vilka anförde:

Sedan den allmänna kommunallagen år 1953 och den särskilda kommu-
nallagen för Stockholm år 1957 antogs synas icke sådana ändrade för-
hållanden ha inträtt, att en ny utredning nu är behövlig. Vi få därför
hemställa,

att förevarande motioner I: 78 och II: 51 icke måtte till någon riks-
dagens åtgärd föranleda.